

Protokół CWP: Praca z dzieckiem w gabinecie: od konsultacji z rodzicem do zakończenia, darmowy fragment

Protokół CWP: ustrukturyzowany scenariusz pracy dla psychologów i psychoterapeutów

MODUŁ 1

Przygotowanie

1.1 Cel materiału

Ten protokół to scenariusz całego procesu pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym i szkolnym (orientacyjnie 3-12 lat) i jego rodzicami: od konsultacji z rodzicem bez dziecka, przez zgodę i kontrakt, pierwsze spotkanie z dzieckiem, rozmowę przez zabawę i rysunek, ocenę rozwojową i decyzję o skierowaniu na diagnozę, wspólne cele, strukturę sesji, pracę z rodzicem i współpracę ze szkołą, aż po zakończenie terapii.

Protokół nie dotyczy jednego zaburzenia. Prowadzi przez proces, który powtarza się niezależnie od tego, czy rodzic zgłasza lęk, złość, kłopoty w szkole, czy reakcję dziecka na zmiany w rodzinie. To scenariusz pracy, nie narzędzie diagnostyczne. Nie zastępuje przygotowania klinicznego, superwizji ani diagnozy w uprawnionych podmiotach.

1.2 Kiedy stosować

- trudność emocjonalna lub zachowania dziecka trwa co najmniej kilka tygodni i wpływa na jego codzienność lub życie rodziny,
- dotyczy lęku, złości i wybuchów, smutku, kłopotów w przedszkolu lub szkole, relacji z rówieśnikami albo reakcji na zmianę (narodziny rodzeństwa, przeprowadzka, rozstanie rodziców, choroba lub śmierć bliskiej osoby),
- chcesz uporządkować własny standard przyjmowania dzieci, od pierwszego telefonu do zakończenia.

1.3 Dla kogo

Dla psychologów i psychoterapeutów przyjmujących dzieci w gabinecie, poradni, ośrodka środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży lub placówce oświatowej, z podstawową wiedzą z psychologii rozwojowej i klinicznej dziecka. Na początku pracy z dziećmi korzystaj z niego pod superwizją.

1.4 Cel pracy tym protokołem

- przymierze z rodzicami i jasny kontrakt, zanim dziecko pojawi się w gabinecie,
- rozpoznanie: co jest trudnością dziecka, co systemu wokół niego, a co wymaga diagnozy poza gabinetem,
- bezpieczna relacja z dzieckiem, które wie, po co przychodzi,
- wspólne, obserwowalne cele i plan, w którym praca z rodzicem jest równie ważna jak sesje z dzieckiem,
- przemyślane zakończenie z planem na trudniejsze okresy.

1.5 Przeciwwskazania i granice kompetencji

Bezpieczeństwo dziecka ma zawsze pierwszeństwo. Przy podejrzeniu krzywdzenia dziecka, myślach samobójczych lub samookaleczeniach, objawach psychotycznych, nagłym pogorszeniu funkcjonowania, gwałtownym spadku masy ciała lub odmowie jedzenia przejdź od razu do materiału „Czerwone flagi”.

- Protokół nie zastępuje diagnozy zaburzeń neurorozwojowych (spektrum autyzmu, ADHD, niepełnosprawność intelektualna, specyficzne trudności w uczeniu się). Pomaga zauważyć sygnały i dobrze skierować (moduł 3d).
- Nie zastępuje leczenia psychiatrycznego. Przy dużym nasileniu objawów psychiatra dzieci i młodzieży powinien ocenić dziecko równoległe do Twojej pracy.
- Nie służy do opiniowania w sprawach o władzę rodzicielską i kontakty (moduł 3a).
- U dzieci poniżej 3 lat (praca diadyczna z opiekunem) i u nastolatków (większa autonomia, inne zasady poufności) potrzebne są inne akcenty.

1.6 Przygotowanie gabinetu

Wystarczy miejsce na podłogę i niewiele zabawek dobranych celowo: kredki i duże kartki, plastelina, rodzina figurek z domkiem (także dziadkowie, zwierzęta), zwierzęta dzikie, rycerze lub superbohaterowie, kilka pacynek, proste gry z

zasadami, karty emocji, miękka piłka i klepsydra. Pełne półki rozpraszają. Usuń przedmioty kruche i ostre, przygotuj wydruki zgody, kontraktu i kart oraz miejsce, gdzie rodzic czeka w czasie sesji.

1.7 Częste błędy

Błąd	Dlaczego szkodzi	Co zamiast
Pierwsze spotkanie z dzieckiem bez wcześniejszej rozmowy z rodzicem	Dziecko słyszy listę swoich „przewinień”, brakuje Ci historii	Konsultacja z rodzicami bez dziecka (moduł 2)
Praca wyłącznie z dzieckiem	Godzina w tygodniu nie zrównoważy reszty tygodnia w domu	Stale spotkania z rodzicami (moduły 4-6)
Niejasna zgoda przy rodzicach po rozstaniu	Konflikt, skargi, przerwanie terapii	Ustalenie władzy rodzicielskiej i zgody przed startem (moduł 3a)
Obietnica pełnej tajemnicy dziecku	Przy zagrożeniu musisz ją złamać, dziecko traci zaufanie	Granice tajemnicy proste i jasne od początku (moduł 3f)
Zwleknięcie ze skierowaniem na diagnozę	Dziecko traci czas na właściwą pomoc	Przesiewowe pytania i jasne kryteria (moduł 3d)
Nagłe zakończenie	Kolejna nagła strata, zmiana się nie utrwała	Zaplanowane pożegnanie (moduł 7)

1.8 Jak zbudowany jest protokół

Moduł 2 to konsultacja z rodzicem bez dziecka. Po krótkim modelu teoretycznym moduły 3a-3g pogłębiają kolejne obszary: zgodę i władzę rodzicielską, pierwsze spotkanie z dzieckiem, zabawę i rysunek, ocenę rozwojową i skierowania, cele, tajemnicę i informację zwrotną, współpracę ze szkołą. Moduły 4-6 to plan, gotowe struktury sesji i karty pracy, moduł 7 to zakończenie. Na końcu materiały uzupełniające: checklista, diagnoza różnicowa, czerwone flagi, praca z rodziną, szablony, winiety, banki pytań i ćwiczeń, słowniczek.

MODUŁ 2

Mapa problemu: konsultacja z rodzicem bez dziecka

Pierwsze spotkanie odbywa się z rodzicami, bez dziecka. Dziecko nie powinno słuchać, jak dorośli wyliczają jego trudności, a Ty potrzebujesz pełnej historii, także spraw, o których rodzic nie powie przy dziecku.

2.1 Przed konsultacją

Przy umawianiu wizyty ustal: wiek dziecka i powód zgłoszenia, czy sytuacja jest pilna (myśli samobójcze, samookaleczenia, przemoc: inna ścieżka, patrz „Czerwone flagi”), kto ma władzę rodzicielską, czy toczy się postępowanie sądowe dotyczące dziecka. Zaproś oboje rodziców, także jeśli nie mieszkają razem, i poproś o kopie wcześniejszych opinii i diagnoz.

2.2 Powód zgłoszenia

Co sprawiło, że właśnie teraz szukają Państwo pomocy dla dziecka? Czyj to był pomysł?

Wskazówka: Jeśli konsultację zainicjowała szkoła, a rodzic nie widzi problemu, zacznij od uzgodnienia, co w ogóle chcecie zmienić.

NOTATKI WŁASNE

Proszę opisać ostatnią sytuację, w której trudność było wyraźnie widać. Co działo się przed, w trakcie i po?

- Co dokładnie dziecko robiło i mówiło? Co Państwo zrobili? Jak się skończyło?

Wskazówka: Jeden konkretny epizod daje więcej niż „ciągle się złości”. Zapisuj słowa rodzica, wróć do nich przy przeglądzie celów.

NOTATKI WŁASNE

Od kiedy to trwa, jak często się zdarza? Czy są miejsca lub osoby, przy których trudności nie ma?

Wskazówka: Trudność w jednym środowisku wskazuje na rolę kontekstu. Trudność obecna wszędzie częściej wymaga pogłębionej diagnozy.

NOTATKI WŁASNE

Jak ta trudność wpływa na zabawę, przyjaźnie, naukę, sen i nastrój dziecka? A na życie rodziny?

Wskazówka: Wpływ na funkcjonowanie mówi więcej niż sama obecność objawu. Wiele lęków i wybuchów mieści się w normie rozwojowej, dopóki nie ogranicza dziecka.

NOTATKI WŁASNE

2.3 Wywiad rozwojowy

Możesz poprosić rodziców o wypełnienie kwestionariusza w domu i omówić niepokojące odpowiedzi.

Obszar	Pytania orientacyjne	Notatka
--------	----------------------	---------

Ciąża i poród	Wcześnieństwo, powikłania, pobyt na intensywniej terapii noworodka	
Wczesny rozwój	Siadanie, chodzenie, pierwsze słowa i zdania; czy coś niepokoiło	
Mowa i komunikacja	Rozumienie poleceń, wymowa, wskazywanie palcem, kontakt wzrokowy, wspólne zainteresowanie	
Ruch i samodzielność	Sprawność ruchowa, rysowanie, ubieranie się, toaleta	
Zabawa i rówieśnicy	W co i z kim się bawi, zabawa „na niby”, przyjaźnie	
Sen i jedzenie	Zasypianie, budzenie się, koszmary, chrapanie; wybiórczość, zmiany wagi	
Zdrowie	Choroby przewlekłe, leki, badanie słuchu i wzroku, urazy głowy, napady	
Ekran i bodźce	Ile czasu, jakie treści, przed snem; reakcje na hałas, metki, dotyk, tłum	

2.4 Rodzina, wydarzenia i stan rodziców

Kto tworzy rodzinę dziecka, z kim mieszka, kto się nim opiekuje na co dzień? Jeśli rodzice nie mieszkają razem: jak wyglądają kontakty?

Wskazówka: Narysuj z rodzicami prosty schemat rodziny. Dziecko może potem mówić o osobach, o których rodzic nie wspomniał.

NOTATKI WŁASNE

Czy w ostatnich latach wydarzyło się coś ważnego: przeprowadzka, narodziny, rozstanie, choroba, śmierć, wyjazd rodzica? Jak dziecku o tym powiedziano?

Wskazówka: Zmiany i straty często poprzedzają zgłaszane trudności, nawet jeśli rodzice ich ze sobą nie łączą.

NOTATKI WŁASNE

Jak Państwo sobie radzą jako rodzice? Co jest teraz najtrudniejsze? Czy ktoś z Państwa jest bardzo zmęczony lub przygnębiony?

Wskazówka: Stan rodzica to jeden z najważniejszych czynników w terapii dziecka. Depresję czy wyczerpanie rodzica nazwij ze współczuciem i zaproponuj pomoc dla dorosłego osobno.

NOTATKI WŁASNE

Jak wygląda zwykły dzień: poranek, wyjście, popołudnie, wieczór? Jak dziecko funkcjonuje w przedszkolu lub szkole?

Wskazówka: Zwykły dzień pokazuje momenty zapalne (poranki, lekcje, zasypianie), w których mała zmiana organizacji daje dużą ulgę. Zapytaj o zgodę na kontakt z wychowawcą (moduł 3g).

NOTATKI WŁASNE

2.5 Bezpieczeństwo: pytania, których nie pomijasz

Czy dziecko mówiło, że nie chce żyć, chciałoby zniknąć, albo robiło sobie krzywdę (gryzienie, drapanie, uderzanie głową)?

Wskazówka: Pytaj wprost także przy małych dzieciach. Każda taka wypowiedź wymaga rozmowy o kontekście i oceny ryzyka (patrz „Czerwone flagi”).

NOTATKI WŁASNE

Czy w domu zdarzają się kłótnie, w których ktoś krzyczy, grozi, popycha, bije? Czy dziecko bywa karane fizycznie?

Wskazówka: Zadawaj to pytanie spokojnie, jako standard. Kary cielesne wobec dzieci są w Polsce prawnie zakazane. Przy poważniejszych formach przemocy działaj zgodnie z „Czerwonymi flagami”.

NOTATKI WŁASNE

2.6 Mapa problemu

Wypełnij ją z rodzicami na koniec spotkania. Pokazuje trudność jako wynik wielu czynników, nie cechę dziecka, i wskazuje, gdzie mogą działać dorośli.

Element	Pytanie	Notatka
Trudność w słowach rodzica	Co Państwa najbardziej niepokoi?	
Kiedy i gdzie	Kiedy jest najtrudniej, a kiedy najłatwiej?	
Czynniki predysponujące	Temperament, rozwój, zdrowie, historia rodziny	
Czynniki wyzwalające	Zmiany i wydarzenia przed początkiem trudności	
Czynniki podtrzymujące	Reakcje dorosłych, unikanie, zmęczenie, ekrany, konflikt	
Zasoby	Mocne strony, zainteresowania, osoby wspierające	
Sygnały do diagnozy	Czy coś wymaga oceny innego specjalisty (moduł 3d)?	

2.7 Wstępny kontrakt

Zwykle proponujesz fazę rozpoznania: dwa, trzy spotkania z dzieckiem i spotkanie informacji zwrotnej z rodzicami, po którym ustalacie cele. Omów częstotliwość i koszty, rolę rodziców (spotkania, zadania, informowanie o zmianach), zasady poufności (moduł 3f), kontakt ze szkołą (moduł 3g), zgodę (moduł 3a) i przygotowanie dziecka do pierwszego spotkania (moduł 3b).

Nie obiecuj „wyleczenia” ani efektów w określonym czasie. Powiedz, że dzieciom najczęściej pomaga połączenie pracy z dzieckiem i zmian w otoczeniu, a tempo zależy od trudności, wieku i tego, ile uda się zmienić w domu i szkole.

MASZ PACJENTA Z...?

Protokół, szkolenia i artykuł w jednym pakiecie

Ten protokół jest częścią gotowego pakietu do pracy z konkretnym problemem klienta. Obok protokołu znajdziesz 2 szkolenia, które pogłębiają temat, i artykuł na szybki start.

→ Zaczynasz pracę z dzieckiem?

cwp.edu.pl/masz-pacjenta/dziecko

→ Wszystkie problemy

cwp.edu.pl/masz-pacjenta